

Aleksandra Zaparucha

Zeszyt ćwiczeń

- ✓ Czym jest „miękki” CLIL
- ✓ Po co wprowadzamy programy CLIL
- ✓ 10 parametrów CLIL
- ✓ Warunki realizacji programu „miękkiego” CLIL
- ✓ Przykłady metod i technik
- ✓ Strategie wspierające myślenie
- ✓ Rola eksperymentu na lekcji „miękkiego” CLIL

Redakcja merytoryczna
Anna Gębka-Suska

Analiza merytoryczna
Justyna Maziarska-Lesisz
Elżbieta Witkowska

Recenzja
dr Barbara Muszyńska

Redakcja językowa i korekta
Żeliszaw Żeliszawski

Projekt graficzny, projekt okładki
Wojciech Romerowicz, ORE

Skład i redakcja techniczna
Joanna Suska

Projekt motywu graficznego „Szkoty ćwiczeń”
Aneta Witecka

ISBN 978-83-65890-00-9 (*Zestawy materiałów dla nauczycieli szkół ćwiczeń – języki obce*)

ISBN 978-83-65890-21-4 (*Zestaw 6, CLIL jako nowatorska metoda nauczania*)

ISBN 978-83-65890-24-5 (Zeszyt 3)

Warszawa 2017

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC).

Spis treści

Wprowadzenie	5
Wskazówki do pracy nad zestawem	5
Pytania i zadania	6
Nierozłączność języków i treści	6
Zadanie: Praca z uczniami – refleksja nad procesem uczenia się języków obcych 1	6
Do przemyślenia	6
Zadanie: Praca z uczniami – refleksja nad procesem uczenia się języków obcych 2	6
Do przemyślenia	6
Zadanie: Analiza podręcznika języka obcego	6
Do przemyślenia	6
Sprawdzanie wiedzy uczniów	7
Do przemyślenia	7
Zadanie: Wywiad z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych	7
Zadanie: Praca z uczniami – wykorzystanie ilustracji	7
Do przemyślenia	7
Zadanie: Poszukaj informacji	7
Zadanie: Praca z uczniami – tabela KWL	7
Zadanie: Praca z uczniami – alfabetyczna burza mózgów	8
Zadanie: Praca z uczniami – pająk i mapa myśli	8
Do przemyślenia	9
Zadanie: Praca z uczniami – samoocena słownictwa	9
Pobudzanie myślenia	9
Do przemyślenia	10
Zadanie: Analiza podręcznika do języka obcego	10
Zadanie: Analiza podręczników do przedmiotów niejęzykowych	10
Zadanie: Praca z uczniami – pytania uczniów do ilustracji	10
Zadanie: Praca z uczniami – pytania nauczyciela do ilustracji	10
Zadanie: Praca z uczniami z użyciem procedury Think – Pair – Share	11
Zadanie: Praca z uczniami z użyciem procedury See – Think – Wonder	11
Do przemyślenia	11
Metody pracy ze słownictwem	11
Do przemyślenia	11
Zadanie: Wywiad z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych	11
Zadanie: Praca z uczniami – prezentacja i personalizacja słownictwa (interwencja)	11
Zadanie: Praca z uczniami – karty ze słownictwem (interwencja)	12
Zadanie: Praca z uczniami – dwu- i trójwymiarowe diagramy	12

Organizatory graficzne	12
Do przemyślenia	12
Zadanie: Praca z uczniami – mapa myśli z tekstu i/lub z treści mówionych oraz mapa myśli ze wsparciem językowym	12
Zadanie: Praca z uczniami – organizator T	13
Zadanie: Praca z uczniami – organizator Y (looks like, feels like, sounds like)	13
Zadanie: Praca z uczniami – cykl	13
Zadanie: Praca z uczniami – dwu- i trzykołowe diagramy Venna	13
Zadanie: Praca z uczniami – oś czasu i sekwencja zdarzeń	14
Eksperymentowanie	14
Zadanie: Praca z uczniami – eksperyment	14
Metody sprawdzania zrozumienia	15
Zadanie: Poszukaj informacji	15
Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 1	15
Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 2	15
Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 3	16
Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 4	16
To dopiero początek...	17

Wprowadzenie

„Zeszyt ćwiczeń” przeznaczony jest dla wszystkich biorących udział w szkoleniach w ramach szkoły ćwiczeń: studentów dopiero zaczynających przygodę z zawodem nauczyciela języków obcych, czynnych nauczycieli z niewielkim stażem, a także nauczycieli z dłuższym stażem, którzy chcą się rozwijać.

Zestaw nr 6 wprowadzi cię w zagadnienia związane z kształceniem przedmiotowo-językowym, czyli metodą CLIL (Content and Language Integrated Learning) w jej wersji „miękkiej”. Głównym zadaniem Zestawu nr 6 jest przekonać cię do efektywnego stosowania tej metody, najlepiej we współpracy z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych. Wprowadzana stopniowo do twojego repertuaru nauczyciela języków obcych metoda „miękkiego” CLIL ma szansę zmotywować uczniów do wydajniejszej pracy na lekcjach, a ciebie do wzbogacenia twojego warsztatu pracy.

Wskazówki do pracy nad zestawem

Przed przystąpieniem do pracy nad pytaniami i zadaniami zawartymi w tym zeszycie przeczytaj „Teorię w pigułce”. Później wracaj do niego zawsze wtedy, gdy będziesz tego potrzebował przy wykonywaniu zadań zawartych w tym „Zeszycie ćwiczeń”. Będziesz je realizować pod okiem Mentora, który zdecyduje o tym, które zadania powinieneś zrobić. Zarówno **zagadnienia** „Do przemyślenia”, jak i „Zadania” są zaplanowane tak, by wprowadzić cię w zagadnienia „miękkiego” CLIL stopniowo.

Zagadnienia „Do przemyślenia” mają cię skłonić do refleksji nad procesami nauczania i uczenia się języków obcych i przedmiotów niejęzykowych, które znasz z własnego doświadczenia. „Zadania” we wszystkich częściach „Zeszytu ćwiczeń” wymagają:

- przeglądania podręczników szkolnych, zarówno do języków obcych jak i przedmiotów niejęzykowych;
- zwiedzania pracowni przedmiotowych;
- rozmów z innymi nauczycielami języków obcych i z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych;
- jeśli prowadzisz lekcje – rozmów z uczniami;
- jeśli prowadzisz lekcje – zadań do wykonania z uczniami.

Na regularnych spotkaniach z Mentorem będziecie dzielić się swoimi przemyśleniami, obserwacjami i doświadczeniami. Powinieneś wykazać się znajomością poszczególnych zagadnień, samodzielnością w wyciąganiu wniosków oraz krytyczną oceną zebranego przez siebie materiału. Dla lepszej organizacji procesu szkolenia **prowadź notatnik**, w którym będziesz robił zapiski ze spotkań z innymi nauczycielami, z prowadzonych lekcji czy notował inne ważne dla ciebie informacje. Oprócz daty i tematu spotkania każda notatka powinna zawierać opisany w punktach przebieg spotkania i wynikające z niego wnioski.

Pytania i zadania

Nierozłączność języków i treści

Celem tej serii pytań i zadań dla Praktykanta jest przeanalizowanie języka ojczystego w przedmiotach niejęzykowych oraz treści przedmiotowych na lekcjach języków obcych i wykazanie, że języki i treści są nierozzerwalne.

Do przemyślenia

Jakimi językami władasz? Jak się ich nauczyłeś?

Zadanie: Praca z uczniami – refleksja nad procesem uczenia się języków obcych 1

Czy twoi uczniowie mają świadomość, że znajomość jednego języka pomaga w uczeniu się kolejnego? Porozmawiaj z uczniami o ich strategiach uczenia się.

Do przemyślenia

Czy ucząc się języka obcego miałeś możliwość używania go natychmiast w sytuacji pozaszkolnej?

Zadanie: Praca z uczniami – refleksja nad procesem uczenia się języków obcych 2

Poproś swoich uczniów o refleksję na temat ich działań w kierunku użycia języka obcego w sytuacjach pozaszkolnych.

Do przemyślenia

O czym uczyłeś się z tekstów obecnych w podręcznikach do języków obcych?

Zadanie: Analiza podręcznika języka obcego

Przejrzyj podręcznik języka obcego, z którego korzystasz z swoją klasą. Jakie treści zawiera?

Do przemyślenia

Co rozumiesz pod nazwą „miękki” CLIL i jak powinna, według ciebie, wyglądać taka lekcja CLIL?

Sprawdzanie wiedzy uczniów

Celem tej serii pytań i zadań jest przygotowanie Praktykanta i jego uczniów do korzystania z technik sprawdzania wcześniejszej wiedzy, wykorzystywanych na lekcjach przedmiotów niejęzykowych. Mogą być zastosowane do dowolnych treści obecnych w podręczniku do języka obcego.

Do przemyślenia

Przypomnij sobie w jaki sposób nauczyciele sprawdzali twoją wcześniejszą wiedzę na lekcjach niejęzykowych. Jak robił to nauczyciel historii? Jakie metody stosował biolog i matematyk?

Zadanie: Wywiad z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych

Porozmawiaj z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych na temat sprawdzania wcześniejszej wiedzy uczniów.

Zadanie: Praca z uczniami – wykorzystanie ilustracji

Wykorzystaj jedną z ilustracji w podręczniku lub wyszukaj w sieci inną odpowiednią do głównego tematu lekcji. Poproś uczniów o wypisanie słów związanych z ilustracją (praca indywidualna w ciszy przez 3 minuty). Uczniowie w grupach porównują swoje listy i uzupełniają je słowami kolegi/koleżanki. Poproś uczniów o podanie tych słów i zapisz je na tablicy, dzieląc na kategorie (rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki, inne słowa). Poproś uczniów o napisanie kilku zdań z użyciem tych słów.

Nie zrażaj się, jeśli za pierwszym razem ćwiczenie nie do końca się udało. By uczniowie opanowali tę technikę, należy co jakiś czas je powtarzać.

Do przemyślenia

Przypomnij sobie, w jaki sposób sprawdzano postępy w nauce w twojej szkole. Jak to robił nauczyciel geografii? Jak robili to nauczyciele matematyki czy chemii?

Zadanie: Poszukaj informacji

Poszukaj informacji na temat metod sprawdzania postępów uczniów.

Zadanie: Praca z uczniami – tabela KWL

Wybierz jeden z tekstów który będziesz przerabiał z uczniami, np. na temat jakiegoś zwierzęcia lub zjawiska naturalnego. Poproś ich o wypełnienie tabeli KWL na początku lekcji (kolumny K – co już wiedzą, oraz kolumny W – czego chcieliby się dowiedzieć) i pod koniec lekcji (kolumna L – czego się nauczyli) informacjami na temat danego zagadnienia. Przykład takiej tabeli znajduje się na ryc. 2 w zeszytce „Teoria w pigułce”. Jeśli jest to ich pierwszy

kontakt z taką tabelą poproś o pracę w parach. Jeśli uczniowie nie mają wystarczającego zasobu słów w języku obcym, zachęć ich do pisania w języku ojczystym (chodzi o znajomość treści, a nie słownictwa). Następnie na tablicy zapisz propozycje uczniów do pierwszej i drugiej kolumny w języku obcym (uczniowie przepisują tabelkę do zeszytów). Po zakończonej pracy z tekstem wróćcie do tabeli. Poproś uczniów o wypełnienie ostatniej kolumny. Daj tyle wsparcia językowego, ile będzie potrzeba. Jeśli na jakieś pytania uczniowie nie uzyskali odpowiedzi, poproś ich o wyszukanie odpowiedzi w ramach zadania domowego.

Na następnej lekcji poproś uczniów o te odpowiedzi. Poproś ich także o refleksję na temat tego ćwiczenia. A co ty sam sądzisz na temat tego procesu?

Nie zrażaj się, jeśli za pierwszym razem ćwiczenie nie do końca się udało. By uczniowie opanowali tę technikę, należy co jakiś czas je powtarzać.

Zadanie: Praca z uczniami – alfabetyczna burza mózgów

Wybierz jeden z tekstów, który będziesz przerabiał z uczniami, np. na temat jakiegoś zwierzęcia lub zjawiska naturalnego. Poproś ich o wypełnienie listy słowami, związanymi z tematem, w alfabetycznej kolejności, przed i po lekcji. Przykład takiej listy znajduje się na ryc. 3 w zeszycie „Teoria w pigułce”.

Jeśli jest to ich pierwszy kontakt z takim ćwiczeniem, poproś o pracę w parach. Jeśli uczniowie nie mają wystarczającego zasobu słów w języku obcym, zachęć do pisania w języku ojczystym (chodzi o znajomość treści, a nie słownictwa, choć wtedy słowa znajdą się nie w tych kolumnach, co trzeba).

W następnej kolejności wymień partnerów lub połącz po dwie pary, by nadal pracowały nad słownictwem. Zapisz na tablicy propozycje uczniów, pilnując odpowiedniego przypisania do danej litery alfabetu. Po zakończonej pracy z tekstem wróćcie do listy słów. Poproś uczniów o dodanie nowych słów i być może uzupełnienie wszystkich luk.

Na tej samej lekcji poproś uczniów o ich refleksję na temat tego ćwiczenia. A co ty sam sądzisz na temat tego procesu? Listy słówek możesz zebrać, by przeanalizować je pod względem treści i pisowni, i przygotować jakieś dalsze ćwiczenie z wykorzystaniem trudniejszego słownictwa, np. poprzez napisanie jazz chant wspólne z uczniami. Nie zrażaj się, jeśli za pierwszym razem ćwiczenie nie do końca się udało. By uczniowie opanowali tę technikę, należy co jakiś czas je powtarzać.

Zadanie: Praca z uczniami – pająk i mapa myśli

Wybierz jeden z tekstów, który będziesz przerabiał z uczniami, np. na temat jakiegoś zwierzęcia lub zjawiska naturalnego. Poproś ich o napisanie listy słów, które kojarzą im się z tematem, a następnie pogrupowanie ich według jakiegoś schematu (np. niedźwiedź brunatny – wygląd, odżywianie, cykl życia itp.). Przykłady znajdują się na ryc. 4 (pająk) i ryc. 5 (mapa myśli) w zeszycie „Teoria w pigułce”. Jeśli jest to ich pierwszy kontakt z takim

ćwiczeniem, poproś o pracę w parach. Jeśli uczniowie nie mają wystarczającego zasobu słów w języku obcym, zachęć do pisania w języku ojczystym (chodzi o znajomość treści, a nie słownictwa, choć wtedy słowa znajdują się nie w tych kolumnach, co trzeba). W następnej kolejności wymień partnerów lub połącz po dwie pary, by nadal pracowały nad słownictwem. Zapisz na tablicy propozycje uczniów. Następnie poproś o zrobienie organizatora graficznego w postaci pająka, który może być następnie rozbudowany do mapy myśli.

Przeanalizujcie tekst. Po zakończonej pracy z tekstem wróćcie do mapy myśli. Poproś uczniów o dodanie nowych słów z użyciem innego koloru pisaka. Dzięki temu uczniowie zobaczą przyrost swojej wiedzy. Jednocześnie uczniowie mogą poprawić wcześniejsze informacje, jeśli okazały się błędne.

Na kolejnej lekcji wykorzystaj mapy myśli do ćwiczeń w mówieniu i pisaniu – organizator będzie pomocny przy doborze słów oraz przy organizacji informacji. Na tej samej lekcji poproś uczniów o ich refleksję na temat tego ćwiczenia. A co ty sam sądzisz na temat tego procesu?

Nie zrażaj się, jeśli za pierwszym razem ćwiczenie nie do końca się udało. By uczniowie opanowali tę technikę, należy co jakiś czas je powtarzać.

Do przemyślenia

Zastanów się, skąd bierze się znajomość słownictwa wśród twoich uczniów i jak ją ocenić.

Zadanie: Praca z uczniami – samoocena słownictwa

Przed kolejną lekcją, na której będziecie pracowali z tekstem, przygotuj listę słów, które mogą być twoim uczniom nieznane. Przygotuj tabelkę do samooceny znajomości słownictwa. Przykład takiej tabeli znajduje się na ryc. 6 w zeszycie „Teoria w pigułce”. Poproś uczniów o ich samodzielnie wypełnienie przed lekcją. Następnie poproś ich o pracę w parach, następnie w grupach czteroosobowych (dwie pary), w celu sprawdzenia słów, które znają oraz wyjaśnienie tych nieznanymi. Na koniec przeanalizuj wszystkie słówka z całą klasą. Czy są jeszcze jakieś nieznane słowa? Następnie pracujcie z tekstem tak, jak zaplanowałeś.

Pod koniec lekcji poproś klasę o refleksję na temat takiej samooceny słownictwa. Czy jest przydatne? Czym się różni od innych sposobów pracy ze słownictwem przed tekstem?

Nie zrażaj się, jeśli za pierwszym razem ćwiczenie nie do końca się udało. By uczniowie opanowali tę technikę, należy co jakiś czas je powtarzać.

Pobudzanie myślenia

Jednym z celów edukacji jest rozwój umiejętności myślenia. Celem tej części pytań jest refleksja na temat metod pobudzania myślenia u uczniów. Zadania oferują praktyczne metody do przećwiczenia przez Praktykanta.

Do przemyślenia

Przypomnij sobie swój pobyt w szkole. Na których lekcjach nauczyciele stwarzali ci najwięcej okazji do myślenia? Jak to robił nauczyciel historii, nauczyciel fizyki czy nauczyciel biologii?

Zadanie: Analiza podręcznika do języka obcego

Przeanalizuj podręcznik do języka obcego, którego używasz. Czy daje on uczniom okazję do myślenia?

Zadanie: Analiza podręczników do przedmiotów niejęzykowych

Przeanalizuj kilka podręczników do przedmiotów niejęzykowych, których używają twoi uczniowie. Czy dają one uczniom okazję do myślenia? Jakie polecenia zawiera podręcznik do przyrody, a jakie podręcznik do historii? Jakiego rodzaju polecenia zawierają zeszyty ćwiczeń do biologii czy chemii?

Zadanie: Praca z uczniami – pytania uczniów do ilustracji

Wybierz jedną z ilustracji w podręczniku lub wyszukaj inną, związaną z tematem lekcji. Poproś uczniów o napisanie 3–5 pytań otwartych na jej temat. Uczniowie pracują w parach lub grupach. Następnie wymień pary – uczniowie porównują swoje pytania i wybierają najlepsze 2–3. Zbierz sugestie uczniów i zapisz na tablicy. Następnie poproś uczniów o odpowiedzi na te pytania. Zaakceptuj wszystkie sugestie, za każdym razem jednak poproś o wyjaśnienie („Dlaczego tak uważasz?”). Na koniec poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Zadanie: Praca z uczniami – pytania nauczyciela do ilustracji

Wybierz jedną ilustracji w podręczniku lub wyszukaj inną związaną z tematem lekcji. Uczniowie pracują w parach. Poproś uczniów o ułożenie pytań zaczynających się od następujących fraz:

- „Dlaczego?”
- „Czym by to się różniło, gdyby...?”
- „Jakie są powody, że...?”
- „Przypuśćmy, że...?”
- „A co, jeśli...?”
- „A co, jeśli nie...?”
- „Jak jeszcze można to zrobić...?”
- „Co, gdybyśmy wiedzieli...?”
- „Jaki jest cel...?”
- „Co by się zmieniło, gdyby...?”

Następnie uczniowie porównują swoje pytania z pytaniami innej pary. Wybierają kilka najlepszych. Zbierz sugestie uczniów i zapisz na tablicy. Następnie poproś uczniów

o odpowiedzi na te pytania. Zaakceptuj wszystkie sugestie, za każdym razem prosząc o wyjaśnienie („dlaczego tak sądzisz?”). Na koniec poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Zadanie: Praca z uczniami z użyciem procedury Think – Pair – Share

W ciągu kilku lekcji postaraj się wdrożyć uczniów do procedury Think – Pair – Share. Opis procedury znajduje się w „Teorii w pigułce”.

Pod koniec lekcji poproś uczniów o refleksje na temat tego ćwiczenia. Co było dla nich wyzwaniem?

Zadanie: Praca z uczniami z użyciem procedury See – Think – Wonder

Wybierz 2–3 obiekty lub ilustracje do procedury See – Think – Wonder. Pełny opis procedury znajduje się w „Teorii w pigułce”, w tym ilustracja pokazująca przykład tabeli (ryc. 7).

Pod koniec lekcji poproś uczniów o refleksje na temat tego ćwiczenia. Co było dla nich wyzwaniem?

Do przemyślenia

Ile czasu powinien mieć uczeń na udzielenie odpowiedzi na pytanie nauczyciela?

Metody pracy ze słownictwem

Praca ze słownictwem specjalistycznym jest w centrum wsparcia językowego niezbędnego uczniom w programach „miękkiego” CLIL. Ta część pytań i zadań jest związana z prezentacją i recyklingiem słownictwa.

Do przemyślenia

W jaki sposób pracujesz ze słownictwem ze swoimi uczniami?

Zadanie: Wywiad z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych

Porozmawiaj z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych na temat ich pracy ze słownictwem przedmiotowym. Opcjonalnie, odwiedź pracownie przedmiotowe, by ocenić wsparcie językowe, które się w nich znajduje.

Zadanie: Praca z uczniami – prezentacja i personalizacja słownictwa (interwencja)

Jeśli uczysz dwie równoległe klasy, przygotuj dla nich ten sam materiał. W jednej klasie wprowadź słownictwo tak, jak dotychczas (grupa kontrolna). W drugiej po prezentacji

słownictwa daj uczniom okazję do personalizacji słówek w formie własnej definicji oraz ilustracji (grupa eksperymentalna). Uczniowie pracują sami lub w parach. Zróbcie wystawkę najlepszych prac. Po kilku dniach sprawdź znajomość tych słówek. Jakie są wyniki? Poproś grupę eksperymentalną o refleksję na temat tego ćwiczenia. Na spotkaniu z Mentorem podziel się swoimi spostrzeżeniami. Przykład personalizacji słownictwa w postaci notatnika interaktywnego znajduje się w „Teorii w pigułce” na ryc. 8.

Zadanie: Praca z uczniami – karty ze słownictwem (interwencja)

Jedną z metod pracy ze słownictwem przedmiotowym są karty słów (przykłady na ryc. 9 w „Teorii w pigułce”). Wybierz grupę słów, które aktualnie przerabiacie na lekcjach. Poproś uczniów jednej klasy (grupa eksperymentalna) o przygotowanie takich kart. Na początek jeden lub dwa przykłady zróbcie wspólnie. Może to być praca w parach. Każda para może mieć inne 2–3 słówka. Następnie uczniowie wymieniają się kartami w celu sprawdzenia poprawności oraz uczenia się słów. Wykorzystaj karty do powtórki przed sprawdzianem. To samo słownictwo przetestuj tak, jak robisz to zwykle (grupa kontrolna). Porównaj wyniki obu sprawdzianów. Czy praca z kartami dała lepsze wyniki? Dlaczego?

Zadanie: Praca z uczniami – dwu- i trójwymiarowe diagramy

Przejrzyj podręcznik do języka obcego, z którego korzystasz. Czy są jakieś tematy, do których możesz zastosować dwu- lub trójwymiarowe diagramy? Przykłady znajdują się na ryc. 11 i 12 w „Teorii w pigułce”. Może to być przekrój przez kulę ziemską do tematu o trzęsieniach ziemi, przekrój przez wulkan do lekcji o erupcjach, przekrój przez jakieś urządzenie czy roślinę, jeśli właśnie o tym jest tekst w podręczniku. Jeśli tak, przygotuj odpowiednie wsparcie wizualne i językowe. Jest to dobra metoda organizacji słownictwa. Po kilku dniach możesz wykorzystać ten sam diagram do sprawdzenia znajomości słownictwa. Poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Organizatory graficzne

Organizatory graficzne. Organizatory graficzne są przydatne do wizualnego organizowania słownictwa i co za tym idzie – informacji. Są także pomocne przy wspieraniu produkcji językowej – mówienia i pisanie.

Do przemyślenia

W jaki sposób robiłeś notatki na lekcjach czy studiach? Czy umiesz do tego celu korzystać z organizatorów graficznych? (ryc. 13–22 w zeszycie „Teoria w pigułce”).

Zadanie: Praca z uczniami – mapa myśli z tekstu i/lub z treści mówionych oraz mapa myśli ze wsparciem językowym

Przejrzyj podręcznik, który realizujesz. Znajdź tekst, na podstawie którego można stworzyć mapę myśli. Możesz także przygotować się do miniprezentacji na wybrany temat, związany z realizowanym materiałem. Poproś uczniów o przeczytanie/wysłuchanie i zrobienie notatki

w postaci mapy myśli. Jeśli uczniowie nigdy nie robili takiego ćwiczenia, daj im wsparcie nie tylko językowe, lecz także w kwestii procedury (znalezienie głównego hasła, znalezienie kategorii informacji i przykładów). Po zrobieniu map w grupach, zróbcie jedną wspólną mapę na tablicy. Następnie zastanówcie się nad dołożeniem fraz językowych. Przykłady map myśli z kategoryzowaniem i bez, ze wsparciem językowym i bez, są przedstawione na ryc. 13-16 w zeszytcie „Teoria w pigułce”. Wykorzystaj później tę mapę z uczniami do produkcji językowej – mówienia i pisania. Na koniec poproś uczniów o refleksję na temat tych ćwiczeń.

Zadanie: Praca z uczniami – organizator T

Organizator T to najprostsza forma tabeli z dwiema kolumnami (przykład na ryc. 18 w zeszytcie „Teoria w pigułce”). Przygotuj dla uczniów listę słów, które będą się mieścić w dwóch kategoriach. Niech to będą nieoczywiste grupy słów, np. rzeczy które mają klucze lub klawisze (keys) – komputer, pianino kłódka itp., i obiekty, które ich nie mają (lampa, wiadro, stół). Poproś uczniów o podział słówek na dwie grupy i wpisanie ich do tabeli T. Niech sami dojdą do tego, jakie to kategorie. Można także podnieść poprzeczkę, wymieszać trzy grupy słów i zrobić tabelkę z trzema kolumnami. Wyzwaniem może być też brak informacji, na ile grup można podzielić słowa. Takie podejście wymaga większej kreatywności oraz myślenia. Pod koniec lekcji poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Zadanie: Praca z uczniami – organizator Y (looks like, feels like, sounds like)

Organizator w kształcie litery Y służy do opisu obiektów, np. zwierząt czy instrumentów (przykład na ryc. 19 w zeszytcie „Teoria w pigułce”). Poproś uczniów o opisy zwierząt z wykorzystaniem organizatora Y. Może to być praca w parach z wykorzystaniem słownika w formie tradycyjnej lub elektronicznej, by uczniowie mogli wykazać się kreatywnością nieograniczoną małym zasobem słów. Każda para może opisać inne zwierzę lub różne grupy uczniów mogą opisać te same. Na koniec grupy/pary mogą się wymienić swoimi organizatorami. Na koniec zbierz różne pomysły uczniów w jednym dużym organizatorze (wszystkie propozycje na temat każdego ze zwierząt razem). Pod koniec lekcji poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Zadanie: Praca z uczniami – cykl

Organizator w kształcie okręgu służy do opisu zjawisk cyklicznych, takich jak cykle życia motyla (przykład na ryc. 20 w zeszytcie „Teoria w pigułce”) czy żaby. Przejrzyj podręcznik, którego używasz ze swoimi uczniami. Jeśli są tam jakieś treści, które mogą być przedstawione w formie koła, zaproponuj uczniom wykonanie takiego schematu.

Zadanie: Praca z uczniami – dwu- i trzykołowe diagramy Venna

Wypróbuj ze swoimi uczniami kołowe organizatory graficzne. Służą one do porównywania dwóch lub trzech elementów. Organizator dwukołowy może służyć do przedstawiania różnic i podobieństw jabłka i pomarańczy, USA i Wielkiej Brytanii czy organizacji informacji na temat sportów praktykowanych w hali i na zewnątrz. Organizator trójkołowy może służyć do

porównania środków transportu (z silnikiem, bez silnika, zwierzęta pociągowe) czy klasyfikacji zwierząt (fruujące, pływające i chodzące). By pobudzić uczniów do myślenia, można poprosić ich o wypisanie list słów na jakiś temat i pogrupowanie w schemacie dwukołowym lub trójkątowym, według kategorii wybranych przez nich samych. Uczniowie pracują w grupach. Pod koniec lekcji uczniowie wymieniają się plakatami, by zobaczyć pracę innych grup. Schematy powinny być wykonane na dużych arkuszach papieru i umieszczone na ścianach pracowni. Na koniec poproś uczniów o refleksję na temat tego ćwiczenia.

Zadanie: Praca z uczniami – oś czasu i sekwencja zdarzeń

Organizator graficzny przedstawiający zdarzenia w układzie chronologicznym to oś czasu (ryc. 23 w zeszycie „Teoria w pigułce”) oraz organizator pokazujący sekwencję w formie ramek połączonych strzałkami, pokazującymi kolejność zdarzeń (ryc. 24 w zeszycie „Teoria w pigułce”). Przejrzyj podręcznik do języka obcego, którego używasz. Znajdź tekst, który opowiada jakąś historię lub opisuje proces. Poproś uczniów o przedstawienie kolejności zdarzeń w jednej lub drugiej formie. Sprawdź poprawność. Jeśli to praca w grupach, to można później prace uczniów zaprezentować na wystawie klasowej. Na kolejnej lekcji uczniowie mogą wykorzystać swoje organizatory do opowiadania o zdarzeniach w tekście w formie ustnej lub pisemnej. Na zakończenie poproś uczniów o refleksję na temat tej formy organizacji informacji.

Eksperymentowanie

Zadanie: Praca z uczniami – eksperyment

Porozmawiaj z uczniami oraz nauczycielami przedmiotów przyrodniczych na temat eksperymentów, które przeprowadzają na lekcjach. Wybierz jedno doświadczenie z chemii czy fizyki i opisz je w języku obcym, uzyskując od uczniów jak najwięcej informacji na temat hipotezy, procedury, materiałów, przebiegu doświadczenia oraz wniosków.

Opcjonalnie przeprowadź takie doświadczenie na swojej lekcji języka obcego. Posłużcie się diagramem blokowym, przedstawiającym metodę naukową. Może to być np. lampa lawowa pokazująca zachowanie płynów o różnej gęstości (woda i olej) w obecności gazu (tabletki musujące) albo doświadczenie mierzące ilość gazu wydzielonego przez różne kwasy (ocet, sok cytrynowy, sok pomarańczowy) w obecności zasady (proszek do pieczenia).

Inspiracji poszukaj w sieci, np. [40 Cool Science Experiments on the Web](#).

Jeśli nie ma warunków do tego, by doświadczenie przeprowadzili sami uczniowie w małych grupach, może to być demonstracja przygotowana przez ciebie.

Na lekcji użycie języka akademickiego. Zadaniem domowym może być raport pisemny z przeprowadzonego doświadczenia. Pod koniec lekcji poproś uczniów o refleksję na temat tego doświadczenia. Przekaż także informacje zwrotne nauczycielowi przedmiotu.

Metody sprawdzania zrozumienia

W tej części zadań i pytań Praktykant ma za zadanie przetestować z uczniami różne metody sprawdzania zrozumienia treści. Każde zadanie zawiera kilka sugestii, co daje uczniom możliwość wyboru jednego sposobu prezentowania treści.

Zadanie: Poszukaj informacji

Poszukaj informacji na temat sposobów sprawdzania zrozumienia treści.

Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 1

Wybierz temat z podręcznika, który zawiera treści przedmiotowe. Jeśli takiego nie ma, przygotuj taki tekst z pomocą nauczyciela wybranego przedmiotu. Przygotuj ćwiczenie wprowadzające, sprawdzające wcześniejszą wiedzę uczniów, a także ćwiczenia związane ze słownictwem. Przygotuj zadanie do wykonania w trakcie czytania (np. wypełnienie jednego z organizatorów graficznych na podstawie tekstu). Na zakończenie sprawdź rozumienie treści, dając uczniom wybór jednego ze sposobów sprawdzania wiedzy podanych poniżej lub dzieląc klasę na trzy części i przydzielając każdej z grup inną formę sprawdzania wiedzy. Uczniowie mogą pracować w parach lub grupach trzyosobowych. Sposoby sprawdzania wiedzy:

Uczniowie:

- a) wybierają 10 najważniejszych słów z lekcji i piszą wolny wiersz z ich użyciem;
- b) piszą pytania otwarte na temat lekcji, po czym odpowiadają na dwa w formie pisemnej;
- c) tworzą kolaż związany z tematem lekcji;
- d) tworzą reklamę konceptu;
- e) dentyfikują główną ideę lekcji i piszą, dlaczego jest ważna.

Pod koniec lekcji uczniowie prezentują swoje prace. Sprawdź poprawność zrozumienia głównej idei/tezy tekstu, który wybrałeś. Na koniec lekcji poproś uczniów o prace, w celu sprawdzenia poprawności językowej. Poproś także uczniów o refleksję na temat każdej z form sprawdzania wiedzy. Czy któraś szczególnie przypadła im do gustu? Która z form dała najlepsze rezultaty, jeśli chodzi o poprawność treści?

Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 2

Wybierz temat z podręcznika, który zawiera treści przedmiotowe. Jeśli takiego nie ma, przygotuj taki tekst z pomocą nauczyciela wybranego przedmiotu. Przygotuj ćwiczenie wprowadzające, sprawdzające wcześniejszą wiedzę uczniów, a także ćwiczenia związane ze słownictwem. Przygotuj zadanie do wykonania w trakcie czytania (np. wypełnienie jednego z organizatorów graficznych na podstawie tekstu). Na zakończenie sprawdź rozumienie treści, dając uczniom wybór jednego ze sposobów sprawdzania wiedzy podanych poniżej lub dzieląc klasę na trzy części i przydzielając każdej z grup inną formę sprawdzania wiedzy. Uczniowie mogą pracować w parach lub grupach trzyosobowych. Sposoby sprawdzania wiedzy:

Uczniowie:

- a) wybierają 5 słów, które opisują koncept i uzasadniają swój wybór;
- b) podsumowują lekcję jednym zdaniem;
- c) podsumowują lekcję tweetem (140 znaków)
- d) rysują rysunek przedstawiający główną ideę lekcji i piszą uzasadnienie wyboru ilustracji;
- e) tworzą mapę myśli prezentującą główny temat lekcji.

Pod koniec lekcji uczniowie prezentują swoje prace. Sprawdź poprawność zrozumienia głównej idei/tezy tekstu, który wybrałeś. Na koniec lekcji poproś uczniów o prace, w celu sprawdzenia poprawności językowej. Poproś także uczniów o refleksję na temat każdej z form sprawdzania wiedzy. Czy któraś szczególnie przypadła im do gustu? Która z form dała najlepsze rezultaty, jeśli chodzi o poprawność treści?

Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 3

Wybierz temat z podręcznika, który zawiera treści przedmiotowe. Jeśli takiego nie ma, przygotuj taki tekst z pomocą nauczyciela wybranego przedmiotu. Przygotuj ćwiczenie wprowadzające, sprawdzające wcześniejszą wiedzę uczniów, a także ćwiczenia związane ze słownictwem. Przygotuj zadanie do wykonania w trakcie czytania (np. wypełnienie na podstawie tekstu jednego z organizatorów graficznych). Na zakończenie sprawdź rozumienie treści, dając uczniom wybór jednego ze sposobów sprawdzania wiedzy podanych poniżej lub dzieląc klasę na trzy części i przydzielając każdej z grup inną formę sprawdzania wiedzy. Uczniowie mogą pracować w parach lub grupach trzyosobowych. Pod koniec lekcji uczniowie prezentują swoje prace. Sprawdź poprawność zrozumienia głównej idei/tezy tekstu, który wybrałeś. Na koniec lekcji poproś uczniów o prace, w celu sprawdzenia poprawności językowej. Poproś także uczniów o refleksję na temat każdej z form sprawdzania wiedzy. Czy któraś im szczególnie przypadła do gustu? Która z form dała najlepsze rezultaty, jeśli chodzi o poprawność treści?

Zadanie: Praca z uczniami – metody sprawdzania wiedzy 4

Wybierz temat z podręcznika, który zawiera treści przedmiotowe. Jeśli takiego nie ma, przygotuj taki tekst z pomocą nauczyciela wybranego przedmiotu. Przygotuj ćwiczenie wprowadzające, sprawdzające wcześniejszą wiedzę uczniów, a także ćwiczenia związane ze słownictwem. Przygotuj zadanie do wykonania w trakcie czytania (np. wypełnienie na podstawie tekstu jednego z organizatorów graficznych). Na zakończenie sprawdź rozumienie treści, dając uczniom wybór jednego ze sposobów sprawdzania wiedzy podanych poniżej lub dzieląc klasę na trzy części i przydzielając każdej z grup inną formę sprawdzania wiedzy. Uczniowie mogą pracować w parach lub grupach trzyosobowych.

Pod koniec lekcji rozdaj przygotowane wcześniej karteczki z pytaniami (jedna karteczka z jednym pytaniem). Jest to bilet „na wyjście z klasy”. Uczniowie mogą opuścić salę tylko, jeśli znają odpowiedź. Jeśli odpowiedź będzie niepoprawna, uczeń powinien sprawdzić odpowiedź w materiałach z lekcji i pójść na koniec kolejki, czekających na wyjście z klasy.

Te same pytania mogą stanowić podstawę ćwiczenia „na wejście” na następnej lekcji (do-now-activity).

Poproś uczniów o refleksję na temat tej formy sprawdzania wiedzy. Czy przypadła im do gustu? Czy dała dobre rezultaty, jeśli chodzi o zrozumienie treści?

To dopiero początek...

Mamy nadzieję, że praca z Zestawem nr 6 oraz efekty zadań z Zeszytu ćwiczeń zachęciły Cię do wprowadzania treści przedmiotowych na lekcjach języka obcego. Przygoda z CLIL to proces, który wymaga ciągłego doskonalenia się i rozwoju.

Zachęcamy więc do podjęcia kolejnych kroków. Przede wszystkim zapoznaj się z materiałami dostępnymi w księgarniach językowych i w sieci. Pomyśl o budowaniu szkolnej bazy z materiałami do różnych przedmiotów w językach obcych. Razem z innymi nauczycielami języków obcych stwórzcie grupę wsparcia, gdzie będziecie mogli dzielić się pomysłami i materiałami. Możecie także nawiązać kontakty z nauczycielami innych szkół, które wprowadzają „miękki” CLIL.

Kolejne kroki, które możesz podjąć wraz z nauczycielami zarówno języków obcych jak i przedmiotów niejęzykowych, to zaproponowanie dyrekcji szkoły wprowadzenia „twardego” CLIL, czyli otwarcie oddziałów dwujęzycznych. W takiej sytuacji rolą twoją i innych nauczycieli języków obcych będzie wspieranie nauczycieli przedmiotów niejęzykowych.

Z kolei nauczyciele przedmiotów niejęzykowych mogliby być dla ciebie pomocą, gdybyś zdecydował się podjąć studia podyplomowe by uzyskać prawo do nauczania przedmiotów niejęzykowych. Dzięki takiemu posunięciu stałbyś się jeszcze bardziej kompetentnym nauczycielem, a przede wszystkim miałbyś możliwość realizowania swoich pasji.

